

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Христо Русков Хинков дм,
на трудовете на
Гл. асист. Д-р Владимир Венков Наков

представени за участие в обявения от НЦОЗА конкурс за „доцент“ по област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.1. „Медицина“, по „Социална медицина и здравен мениджмънт“, за нуждите на отдел „Психично здраве“ към дирекция „Психично здраве и превенция на зависимостите“ - НЦОЗА (ДВ. Бр. 90 от 11.11.2022 г.)

Кратко представяне на кандидата

Д-р Владимир Венков Наков е роден на 18.04.1973 г. в Плевен. Завършил е Медицински университет в гр. Плевен през 1997 г. Придобива специалност психиатрия през 2002 г., а образователна и научна степен „доктор“ през 2015 г. От 2000 до 2005 работи като районен психиатър в общинска б-ца гр. Левски, УМБАЛ гр. Плевен – психиатър ординатор и е консултант към затвора в Плевен-ОЗ Кайлъка.

През периода 2006 г. -2015 г. работи в Градски диспансер за лечение на психични заболявания със стационар - София град както и в ДКЦ XXVIII София ООД. От 2016 досега работи като психиатър в МЦ „Авицена“ София. От 2013 -2018 г е хоноруван асистент в ЮЗУ „Неофит Рилски“ Благоевград, а от 2016 е хоноруван асистент в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, катедра „Начална и предучилищна педагогика“. Д-р Наков владее добре писмено и говоримо английски език, отлично руски.

От 2007 г. досега работи в Национален център по общественото здраве и анализи. Понастоящем е главен асистент и началник отдел „Психично здраве“ към Дирекция „Психично здраве и превенция на зависимости“.

Преглед на трудовете

Кандидатът представя своите трудове и научната си дейност разпределени в следните групи:

1. Дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор“
2. Научни трудове свързани с дисертационния труд 12 бр.
3. Трудове след присъждането на научна степен доктор 22 бр.
4. Монография и книги: кандидатът представя 1 монография и две колективни участия в научни книги.
5. Статии в чуждестранни научни списания 4 бр.
6. Статии в български научни списания 8 бр.
7. Статии в нереферирани издания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове 11 бр.
8. Научна дейност.
  - А. Участие и ръководство в научни проекти – 8 бр.
  - Б. Участия в конгреси, конференции и научни срещи 28 от които 26 са с международен формат.

Обща оценка за дейността на кандидата

Представената справка за научните приноси на трудовете обхваща период от 1998 до 2022 г. като включва области на научен, научно приложен, клинично-диагностичен и клинично-терапевтичен характер. Научните публикации на кандидата следват етапите в неговото професионално развитие, като са свързани с работата му в клиниката по психиатрия на МУ-Плевен, психиатричен кабинет – ОБ-Левски, ОСКП към клиника по психиатрия на МУ-Плевен, КНО-ЦПЗ-София град, ДКЦ-XXVIII и Национален център по общественото здраве и анализи от 2007 г. до момента. Представени са научните му трудове, участията в множество конференции като поканен лектор. Носител е на награда за най-добър е-постер на Европейската психиатрична асоциация. В представената подробна справка за публикациите, презентациите и участията в научни срещи в тази област, се открива широк спектър от теми свързани с клинично-диагностични проблеми.

Д-р Наков има книга и монография за самоубийствата в България, участие в две колективни монографии, публикации в списания с висок импакт фактор, множество цитирания с хирш фактор 5.

Количествени критерии

Съгласно минималните изисквания за присъждане на научната степен доцент по показател 1 кандидатът има необходимият брой точки -50 за защитен дисертационен труд на тема „Епидемиологично проучване на опитите за самоубийства в Република България“

По показател 2 „Хабилитационен труд – монография“ кандидатът е представил монографията „Самоубийствата в България Исторически контекст. Актуални данни“, Пловдив, Нитон, 2022, стр. ; ISBN: 978-954-347-105-8 която покрива изискването от 100 точки.

По показател 5 кандидатът има публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор в съавторство с втори автор „Самоубийствата в България 2009-2013“ Владимир Наков, Тони Дончев Военномедицинска академия, София 2015, ISBN 978-619-7196-04-7 която му носи 40 т.

По показател 6- „Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация“ представените публикации са 12 от които 7 на български език и 5 в чуждестранни издания, всички след придобиване на научна степен доктор. Общият брой точки по този показател е 169.03.

По показател 7 „Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове“ са представени общо 11 публикации от които 3 на английски език и 8 на български. Самостоятелните публикации по този показател на кандидата са 4. Общият брой точки изчислен по този показател е 161.79.

Съгласно справка от НАЦИД списанията с импакт фактор в които кандидатът има публикации са общо 8 със среден импакт фактор 4.325 (пет списания са с импакт фактор над 5 и около 5, две са около 4 и 3 и само едно е под единица).

Цитиранията в научни издания реферирани и индексирани в световната база данни са общо 143 съгласно представена справка от НАЦИД, от които 103 в списания с импакт фактор над и около 4, като някои са с 200 (The Lancet) други с 25, 11 и 10. По този показател кандидатът събира 2145 т.

Кандидатът има придобита медицинска специалност (40т.), едно участие в национален научен проект (15 т.) и 5 участия в международни научни проекти (100 т.). По показател 20 има две ръководства на международни научни проекти, което му носи 80 точки.

Общият брой точки изчислен на базата на представените от кандидата доказателства е 2860.82, което е много над минималните изисквания от 400 т. за академичната длъжност „доцент“.

Качествени критерии **Оценка на научно-изследователската дейност** **Научни статии**

Д-р Наков е представил доказателства за научни разработки в различни направления на социалната и клинична психиатрия, което говори за широк научен интерес. Темите са свързани с организация на психичноздравните услуги, клинични проблеми на депресията и тревожността, както и исторически аспекти в развитието на психиатричните служби в България, обхващащи период от повече от половин век. Общо статиите в различни научни реферирани и нереферирани списания са 43, като 21 са преди придобиването на научната степен „доктор“ и 22 след нея.

В клиничната област д-р Наков е показал сериозен научен потенциал, както в теоретичен, така и в приложен аспект (публикации (4),(5),(6) и (11) от списъка с научни трудове, представен от кандидата). Други изследвания в съавторство с други изследователи са свързани с епидемиологичните аспекти на проблема за честите психични разстройства и в частност депресия и тревожни разстройства (публикации (2), (7), (17), (26) от същия списък). Трета група изследвания са посветени на организационните аспекти в обслужването на тези разстройства (публикации (2), (8) (18), (19), (22), (23), (24), (27) и (28) от списъка).

Най-голям научен интерес, обаче, който може да бъде проследен през голяма част от публикациите кандидатът е проявил към проблема за самоубийствата. Свързаните с този проблем статии в които д-р Наков участва самостоятелно или в съавторство с други изследователи заедно с две монографии по темата са в центъра на цялата научна дейност на кандидата (публикации (3), (9), (10) (12), (13) (20), (14) и (15) от списъка). Този интерес е проявен още в дисертацията върху епидемиологията на самоубийствата в България.

Последващите публикации след защитата до голяма степен развиват тази тема. Така публикациите свързани с депресията и тревожността органично се вплитат в разработката, обосновката и разбирането на суицидната тема като основна водеща тема в научния интерес на кандидата. Логично развитие в тази посока се наблюдава и в представената монография в която темата за самоубийствата в България е разработена в дълбочина докосвайки философски и исторически пластове на този проблем, както и поставянето му в български контекст.

Тук ще се спра малко по-подробно върху това. Очевиден е фактът, че монографиите на тема самоубийства в България се броят на пръсти независимо от устойчивостта на този феномен, който освен всичко друго има и периодични прояви като ограничени епидемиологични взривове извън постоянното ниво на самоубийствени опити и реализирани самоубийства. Вероятно причините за относително оскъдните епидемиологични изследвания по този въпрос се дължат на редица фактори като стигма, конюнктурно политическо мислене, липса на достоверна статистическа информация, инерция на научното мислене и др.

Темата за самоубийствата е недостатъчно изследвана през втората половина на двадесети век у нас или е засягана спорадично и поради идеологически причини и недостатъчна публичност на този феномен. Независимо, че още в края на миналия век се обръща някакво внимание на този въпрос и то основно в резултат на инициатива на един-двама изследователи по това време, устойчива практика за обработка на събираната информация за опитите за самоубийства както и методология за това липсва.

Едва през 2009 г. в Националния център по общественото здраве и анализи започва да се обработва информацията за опитите за самоубийства (реализирани или не), постъпваща от Районните здравни инспекции по силата на заповед на министъра от края на миналия век. Тази информация включва методи, демографски характеристики мотивация, способности и пр. Събраната база данни дава уникална възможност да се защити дисертационен труд на тази тема, което е едно от малкото научни изследвания през последните години. В подкрепа на това е и изграден портал за регистрация на опити за самоубийства в България по региони, в изграждането на който д-р Наков има съществено участие и който се оказва уникален за редица европейски страни особено по отношение на статистиката на неосъществените опити за самоубийства.

В този смисъл, разработките на д-р Наков на тази тема имат наистина сериозен научен принос не само за България, но и за други европейски страни предвид на факта, че методологията на събиране на данни, както и тяхната обработка е уникална.

Монографии

В представените три монографии кандидатът е самостоятелен автор в една от тях – (14), а в другите две е в съавторство - (15) и (16). Две от монографиите са посветени на историческите аспекти на самоубийствата в България, като едната обхваща четиригодишен период от 2009 до 2013 г., а другата е самостоятелно изследване на кандидата обхващащо исторически период в България от Освобождението до наши дни. Третата монография е посветена на проблемите свързани с използването на марихуаната за медицински цели и е плод на колективно проучване на този въпрос в отговор на поставена от МЗ задача. За мен обаче именно втората монография е най-значимото изследване на кандидата и аз ще се спра малко по-подробно на нея.

Монографията е в обем от 183 стр. с множество илюстрации, таблици и графики. Съставена е от 6 глави и две приложения. Библиографската справка е от 200 заглавия.

В първата глава са разгледани подробно историческите аспекти на проблема за самоубийството – от най-дълбока древност до наши дни.

Втората глава проследява историята на събиране на информация за самоубийствените опити от Освобождението до 2018 г.

Третата глава е посветена на проблемите на самоубийствените опити в късна възраст, връзката между патологично и „нормалпсихологично“ самоубийство като авторът насочва своя изследователски интерес към проблема за идеологизацията на феномена самоубийство и разглежда проблема за мотивацията на суициданта в различни аспекти на вътрешната мотивация и външните стимули на средата.

Четвърта глава се занимава с класификацията на самоубийствата и рисковите фактори, провокиращи такова поведение. Важна част от тази глава са самоубийствата при деца и организационните дейности за предотвратяване на суицидно поведение. Тук е мястото да вмъкна, че наличието на споменатата база данни за самоубийствени опити, които не са завършили летално е важен ориентир за превантивните мерки като се отчитат видовете рискови фактори и използваните методи.

В петата глава са описани принципите на масовата комуникация на самоубийствени опити, която се опира на препоръките на СЗО и на натрупания опит на екипа в който работи д-р Наков във връзка със поредицата самозапалвания у нас преди десетина години.

Последната глава доразвива темата за рисковите фактори, от гледна точка на методологията на събиране на информация от портала за суицидни опити разработен от екипа на НЦОЗА.

В заключение, бих искал да подчертая важността на тази монография от теоретична и практическа гледна точка, както и нейната роля за по-задълбочено отношение към този феномен който по статистически данни отнема средно около 800 живота в България и създава редица проблеми за спасяването на останалите оцелели от такъв опит около 3000 души годишно.

Съобщения

Д-р Наков е представил справка за 15 съобщения, резюмета и постери в различни списания и научни срещи.

Авторство

В анализираниите статии д-р Наков е единствен автор в 7 от тях, освен самостоятелната монография. Първи автор е в 7 статии. В 4 от статиите с международно участие са представени резултати от международни проучвания на много големи колективи, в които според имената на държавите и по азбучен ред д-р Наков не е сред първите автори. В тях обаче данните за България са осигурени, представени и анализирани с негово участие, което практически го прави самостоятелен автор на национално равнище. В този смисъл, д-р Наков определено има качества на самостоятелен изследовател, имащ доказани и признати способности да извършва и да ръководи проучвания, както в български, така и в международни екипи.

Оценка на научната активност

Д-р Наков е представил справка за 118 сертификата и удостоверения за участие в различни научни формати в страната и чужбина. Участвал е в 26 международни конгреси. Има редовно участие в годишните доклади за здравето на гражданите на министъра на здравеопазването в частта за психично здраве от 2014 г досега.

Участие в научно-изследователски проекти.

Д-р Наков е участвал в проекти за оценка на правата на пациентите с психични заболявания като експерт, оценка на институциите за продължително настаняване на лица с психични заболявания, участва като държавен експерт в областта на деменциите на международно ниво, в различни работни групи и експертни съвети (за борба с допинга, по въпросите на приложението на КЗПХУ, експертен съвет по наркотични вещества, национален съвет по психично здраве). Взема активно участие в проектите по съвместни действия на Европейската комисия в областта на психичното здраве. Участвал е в проект Joint Action FRAILTY финансиран от ЕС, координатор за България на Joint Action Implemental, финансиран от ЕС, проект EUDIMEN финансиран от правителството на Германия, проект DAQUMESA финансиран от правителството на Германия. Бил е координатор в проект „Подобрени услуги за психично здраве“ BG07

Програма инициативи за обществено здраве, финансиран по Норвежки финансов механизъм. Изследовател е в проект на СУ „Климент Охридски“ „Психично здраве и социални неравенства“, финансиран от фонд „Научни изследвания“. Член е на ръководството на проект COST Action 91133 FOSTREN. Участието на д-р Наков в проект RECOVER-E „Масшабно приложение на психичноздравни грижи, базирани в общността, за хора с тежки психични заболявания в Европа – създадени са модели на функциониране на мобилни психиатрични екипи, с участието на „експерти от опит“ е важно от гледна точка на постигнатите резултати. Те могат да послужат за сериозна организационна и методическа основа за реформа в областта на амбулаторната психиатрична помощ и превенцията на хоспитализации чрез създаване на мобилни екипи в психиатрията. В този проект д-р Наков има ключова роля в неговото успешно реализиране и представяне на данните в международен план.

Д-р Наков има активно участие в редица клинично терапевтични и клинично-диагностични изследвания.

Оценка на учебно-преподавателската дейност

Д-р Наков е участник в проекта на СЗО за България свързан с обучение на работещи с бежанци от конфликтни райони по света и е един от авторите на изготвяне на наръчник за работа с такива контингенти. Участвал е в изготвяне на промотивни материали предназначени за представители на медиите във връзка с медийната комуникация на суицидни опити. Бил е хоноруван асистент в ЮЗУ „Неофит Рилски“ Благоевград, а от 2016 е хоноруван асистент в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, катедра „Начална и предучилищна педагогика“.

Научни интереси

Както беше отбелязано по-горе, д-р Наков проявява научен интерес в различни области на обществената психиатрия и психичното здраве и успоредно с това публикува редица статии, постери и съобщения с клиничен и клинично-фармакологичен характер, участва в епидемиологични проучвания в областта на суицидологията. Най-устойчив научен интерес д-р Наков проявява в две области – история на психиатрията и история и проблеми на суицидологията. Доказателство за това е надграждането на дисертационният му труд с книга за самоубийствата в България за пет годишен период, както и монографията му, в която основно се разглежда историческият контекст на самоубийствата и се представят данни за 10 годишен период.

Участието му в изследвания свързани с предоставяне на психиатричните услуги в България, както и епидемиологичните изследвания за честите психични разстройства потвърждават неговият широк научен кръгозор и са съществена част от изследователската дейност на д-р Наков. Тези проведени и анализирани мащабни епидемиологични изследвания на този тип разстройства, позволяват на България да участва в мащабни международни консорциуми и да може да бъде сравнявана с различни държави от целият свят.

Оценка на публицистичната и популяризаторска дейност

Д-р Наков има активно участие обсъждането на здравни и здравнополитически теми. Има множество интервюта в медии, в ежедневната преса и в популярни списания по теми на психичното здраве, суицидологията, здравната политика и актуалните проблеми на обществото.

Оценка на приносите

Научните приноси на д-р Наков са в следните области:

- Суицидология
- История на медицината и суицидологията в България.
- Организация на здравеопазването и по-специално на психиатричното обслужване,
- Епидемиологични проучвания в областта на суицидологията и психичните заболявания.
- Законодателство, права на пациентите и стигма при пациентите с психични заболявания.

Научно-приложните приноси са свързани с обучение на служители в обществени организации по въпросите на психичното здраве (обучение на служителите в регистрационно-приемателните центрове за търсещи закрила и специалните домове за временно настаняване на чужденци в България), въпроси свързани с обществени аспекти за приложението на вещества, както за забавление, така и за лечение. Кандидатът е участвал в оценката на свойствата и ефектите върху здравето от употребата на диазотен оксид, в анализа на проблема за приложение на марихуаната в медицината или т.нар. „медицинска марихуана“, в разработката на нископрагова поддържаща програма с метадон хидрохлорид за лица, зависими към опиоиди и свързаните с това ползи и рискове.

Важно е да се отбележи, че в монографията за медицинската марихуана (в която той има съществен авторски принос) за първи път в България се поставя въпросът за правната регулация на марихуаната и възможността не само да бъде използвана като средство за развлечение, но и за вещество, повишаващо качеството на живот, както и с лечебна цел.

Д-р Наков участва и в разработка на темата за „райски газ“, станала твърде актуална в обществото.

В качеството си на експерт д-р Наков участва в оценката за спазване правата на пациентите с психични заболявания, както и на институциите за продължително настаняване на лица с психични заболявания. Участва като държавен експерт в областта на деменциите на международно ниво, в различни работни групи и експертни съвети (за борба с допинга, по въпросите на приложението на КЗПХУ, експертен съвет по наркотични вещества, национален съвет по психично здраве).

Обобщение

Д-р Вл. Наков е един от малкото лекари-психиатри работещи в междинното поле на практически специалист и утвърден експерт в областта на психичното здраве и суицидологията. Той участва в редица епидемиологични изследвания на психичното здраве у нас, изследва ресурсната осигуреност, организацията и финансирането на психиатричната помощ. Част е от екипите по разработване на няколко национални програми в областта на психичното здраве – Национална стратегия по психично здраве 2006 -2012 г., Национална програма по превенция на самоубийствата -2012 – 2018 г., Национална програма по психично здраве и План за действие -2022 -2030 г.

Д-р Наков представя българската психиатрия в различни международни проекти. Приносът му в развитието на българската психиатрия е значителен, като се

има предвид неговото участие в международни изследвания с екипи от международно признати учени.

На национално равнище, д-р Наков разработва редица анализи по организацията на здравната система и по продължаването на реформата в нея – в психиатричната помощ и изобщо в системата като цяло.

Заключение

В съответствие с количествените и качествените критерии, определени от Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в НЦОЗА, както и въз основа на представените доказателства за научната, приложната и аналитична дейност на кандидата, убедено препоръчвам на почитаемото научно жури да избере на академичната длъжност „доцент“ д-р Владимир Венков Наков.

28.02.2023 г.

Рецензент:

